

Publiskā iepirkuma reforma

7. faktu lapa Ekoloģiskie aspekti

Ar jaunajiem noteikumiem iecerēts panākt, lai iepirkuma procedūrās vairāk ņemtu vērā vides apsvērumus. Pie šiem noteikumiem pieder arī horizontālā klauzula, kas cita starpā attiecas uz vides prasībām, noteikumiem par vides marķējumu izmantojumu un iespēju visā ražošanas procesā un dzīves cikla cenas aprēķinā ņemt vērā vides faktoros.

Horizontālā klauzula

- Īstenojot publiskos līgumus, uzņēmumiem ir jāievēro vides aizsardzības jomā spēkā esošās saistības, kuras izriet no ES, starptautiskajām un valsts tiesībām.
- Uzņēmumus, kas neievēro šīs saistības vides aizsardzības jomā, var **izslēgt** no dalības konkursa procedūrā.
- Uzņēmumam, kas ir iesniedzis labāko piedāvājumu, var nepiešķirt līgumslēgšanas tiesības, ja piedāvājums neatbilst šīm saistībām vides aizsardzības jomā.
- Piedāvājums ir **jānoraida**, ja tā cena attiecībā uz darbiem, piegādēm vai pakalpojumiem ir **nesamērīgi zema** tāpēc, ka tas neatbilst šīm saistībām vides jomā.

Marķējums

- **Marķējums** ir zīme/dokuments, kas apliecina, ka konkrētais ražojums atbilst noteiktiem un iepriekš definētiem kvalitātes nosacījumiem un prasībām. Jaunie noteikumi ļauj publiskajiem pircējiem, nosakot to darbu, preču vai pakalpojumu ekoloģiskās iezīmes, kurus tie iecerējuši iegādāties, atsaukties uz konkrētu marķējumu vai vides aizsardzības marķējumu.
- Tomēr ir atsevišķi **nosacījumi, kuri** ir jāizpilda:
 - **visām prasībām**, kas izpildāmas, lai iegūtu attiecīgo marķējumu, ir jābūt **saistītām ar konkrētajiem darbiem, precēm vai pakalpojumiem**, kurus iecerēts iegādāties, t.i., tām tie ir jāraksturo. Ja marķējums iekļauj ar prasības, kas attiecas uz pašu uzņēmumu vai tā politiku kopumā, publiskais pircējs uz šādu marķējumu atsaukties nevar. Šajā gadījumā var atsaukties tikai uz specifiskām marķējuma prasībām, kas attiecas uz darbiem, precēm vai pakalpojumiem, kuri tiek iegādāti;
 - marķējumu prasības formulējamas caurskatāmā procedūrā, ko īsteno **neatkarīgas iestādes** un kurā visas attiecīgās ieinteresētās personas, tādas kā valsts iestādes, patērētāji, ražotāji, izplatītāji vai nevalstiskās organizācijas, var piedalīties;
 - marķējuma pamatā ir jābūt objektīviem **nediskriminējošiem kritērijiem**, un tam ir jābūt **pieejamam visām ieinteresētajām personām**;
 - ja uzņēmums laicīgi nav varējis iegūt marķējumu, publiskajiem pircējiem ir pienākums pieņemt **līdzvērtīgus marķējumus** vai **citus pierādījuma līdzekļus**.

Ražošanas process

- Publiskie pircēji var ņemt vērā **visus ražošanas, piegādes vai tirdzniecības faktoros** pat tad, ja šādi faktori nav daļa no ražojuma materiālā sastāva. Piemēram:

- tad, kad tiek aprakstīti ražojumi vai pakalpojumi, kurus iecerēts iegādāties, var prasīt, lai to sastāvā nebūtu toksisku ķīmisku vielu vai lai tos ražotu/sniegtu, izmantojot energoefektīvas mašīnas;
- publiskie pircēji var arī nolemt, ka līgumslēgšanas tiesības piešķir uzņēmumam, kas piedāvā ražojumus/pakalpojumus, kas vislabākajā iespējamā veidā izpilda šos nosacījumus; tie var arī dot priekšroku precei, kas iegūta taisnīgā tirdzniecībā (fair trade);
- publiskie pircēji var novērtēt saimniecisko izdevīgumu, pamatojoties uz vides aspektiem, piem., vai grāmatas iespiešanā izmantots pārstrādāts papīrs vai tāds, kas iegūts no koksnes, kas nāk no ilgtspējīgi apsaimniekotiemi mežiem.

Dzīves cikla izmaksas

- Jaunie noteikumi sekmē dzīves cikla izmaksu aprēķinu. Dzīves cikla izmaksu jēdziens ietver visas izmaksas visā būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu aprites ciklā. Tas nozīmē **iekšējās izmaksas, kā arī izmaksas, kas saistītas ar vides faktoriem:**
 - pie iekšējām izmaksām pieskaitāmas izmaksas, kas saistītas ar pētniecību un izstrādi, ražošanu, enerģijas patēriņu, uzturēšanu un apglabāšanu aprites cikla beigās;
 - ārēji faktori var būt siltumnīcefekta gāzu emisija, piesārņojums, ko izraisījusi ražojumā izmanto izejvielu ieguve vai pats ražojums vai tā ražošana.
- **Izmaksas, kas saistītas ar vides faktoriem**, var ņemt vērā tikai tad, ja var noteikt un pārbaudīt to vērtību naudā. Ja nav kopēju ES metožu dzīves cikla izmaksu aprēķināšanai, tādas metodes var noteikt valsts, reģionu vai pašvaldību līmenī. Tomēr tām ir jābūt vispārīgām, nevis tādām, kas domātas vienai īpašai publiskā iepirkuma procedūrai. Tām ir jābūt objektīvām, un uzņēmumiem jābūt iespējai sniegt prasītos datus, nepieliekot pārlietu lielas pūles.